RADIO FREE EUROPE
ST EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 314/XI

Datum: 22.10.68.

OBSAH

Vladimír TŮMA /Rudé právo/	Cílevědomost i do kádrové práce	str. 2
SBÍRKA ZÁKONŮ ČSSR	Vyhláška ministerstva práce, vyhlášky ÚRO,	str. 3
imj /Zeměděls.noviny/	Starožitný obraz za desetikorunu	str. 4
Jiří ŠMÍD /Rudé právo/	Jde o pravdu	str. 4
Vladimír VEVERKA Jiří BOGUSZAK /Právník/	K osmdesátinám prof. Dr.Bohuše Tomsy	str. 5
Čestmír CISAŘ /Mladá fronta/	Nezklamte náděje lidu	str. 5
Ing. Róbert HARENČÁR Jitka ŠKALOUDOVÁ /Mladá fronta/	Neopustíme polednovou cestu	str. 7
pa /Večerní Praha/	Kdy soud s Moravcem	str. 8
M. MÍŠOVSKÝ V.J. HÁS /Večerní Praha/	Zahraniční obchod s omezením	str. 8
Alois SVOBODA /Politika/	Normalizace	str. 10
red.čl. /Politika/	Dokumenty	str. 11
Ludvik PACOVSKÝ /Politika/	Kulturní politika předlednová, polednová nebo posrpnová	str. 12
Jaroslav NEDVĚD /Rozpravy/	Cesta ke sloučení sociální demokracie s komunistickou stranou v roce 1948.	str. 13
Miroslav SIGL /Politika/	Jak obchoduje SSSR s kapitalistickými státy	str. 14
Mojmír CHALUPA /Šťastnou cestou/	Už máme to za sebou	str. 16
Vladimir MIKULE /Právník/	Správní soudnictví - ano či ne	str. 17

RUDÉ PRÁVO, 16. října 1968, str. 3.

2/314/XI

Cílevědomost i do kádrové práce

○ Zatím mnoho živelnosti ○ Koho do vedoucích funkcí ○ Platnost usnesení XIII. sjezdu

Od XIII. sjezdu strany se už podařilo odstranit leccjaký nešvar zanechaný direktivním způsobem řízení. Zdá se však, jako bychom se přímo vyhýbali jedné skupině otázek, a to problematice kádrové práce.

Situace v oblasti kádrové politiky mnohdy působí dojmem, jako by tato činnost měla být ponechána samovolnému vývoji a stát a jeho orgány by se neměly o tuto činnost vůbec zajímat. Jako důkaz je možno uvést fakt, že se dosud neprovedla žádná opatření, kterými by se uvedlo znovu do života nebo novelizovalo vládní usnesení 220 z roku 1966, kterým byly vymezeny úkoly vlády a centrálního řízení v oblasti kádrové práce. V tomto usnesení šlo především o rozpracování zásad kádrové práce pro každý z resortů národního hospodářství a předseda tehdejší Státní komise pro řízení a organizaci měl zabezpečit realizaci všech úkolů. Státní komise pro řízení a organizaci byla však zrušena a její povinnosti zřejmě zatím nikdo nepřevzal.

To znamená, že vláda péči o odborné a vědecké provádění kádrové práce, přípravu kádrových rezerv pro státní a hospodářské orgány, otázky jednotné metodiky, koordinace, organizační a technické otázky personalistiky zatím bezprostředně neovlivňuje.

Tento vývoj je ovšem v přímém protikladu se snahou o zavedení vědeckého systému řízení v národním hospodářství a ve společnosti vůbec.

ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLADY

Kádrová práce nemůže nadále vystačit s pouhou empirií. V kádrové práci, právě tak jako v řídící činnosti, bude do popředí stále víc vystupovat požadavek využívat více vědeckých metod. Jestliže si vedoucí pracovníci neuvědomí, že pro kádrovou práci a personální činnosti, které z titulu své funkce musejí provádět, potřebují podrobné rozbory a podklady, aparát schopných lidí, instituce a zařízení, které jim budou lidi vychovávat a připravovat, pak nemohou nikdy dobře řídit, práce se jim nebude dařit, zákonitě je čekají neúspěchy.

V zájmu dalšího perspektivního vývoje kádrové politiky by nemělo dlouho trvat vytváření skutečně fundovaných institucí v podnikové i nadpodnikové sféře, a to bez ohledu na očekávané přesuny a reorganizace. Vznikající kádrové a personální útvary by měly zabezpečovat komplex kádrových a personálních činností, a to zejména v oblasti přípravy takových odborně fundovaných řídících kádrů, které by už svou osobností a všeobecně uznávanou úrovní dávaly záruku dobrého výkonu funkce, kdy autorita bude vycházet z kvalit osoby funkcionáře, a nikoliv mocenského postavení, které vyjadřuje samotná funkce.

OTÁZKY SOUČASNÉHO OBDOBÍ

Ve straně a ve společnosti se v této souvislosti často promýšlí otázka: co dál, jak s kádrovou politikou v současném období, co bude příště určovat zásady kádrové politiky, jaká hlediska používat, jaká kritéria?

Celý poslednový vývoj zcela zřetelně ukázal, že není třeba nic měnit na zásadách kádrové politiky vyhlášené usnesením XIII. sjezdu. Tato politika je charakterizována snahou zabezpečit plné uplatnění všech socialisticky smýšlejících a jednajících občanů bez ohledu na jejich stranickou příslušnost, podle jejich schopností a potřeb společnosti. XIII. sjezd v tomto směru také zvýraznil nutnost dodržovat politická kritéria, zvyšovat požadavky na odborné znalosti kádrů, jejich kvalifikaci vůbec, a zejména organizátorské schopnosti, znalost vědeckého řízení a umění pracovat s lidmi. Tento požadavek plně potvrdila i anketa, kterou uspořádal ústřední výbor strany mezi delegáty okresních konferencí strany v březnu. Téměř čtyřicet tisíc delegátů odpovídalo na otázku, jaká by měla být rozhodující kritéria při výběru do funkcí. 86,5 % dotázaných odpovědělo, že za hlavní považují organizační schopnosti, prosazování progresivních názorů a schopnost projevu vůči těm, které mají řídit. Na dalších místech pak jsou morální kvality, odborná kvalifikace jako celek, třídní původ atd.

Kádrová politika strany tedy v podstatě vyjadřuje zájem všech členů strany a celé společnosti — vybírat do stranických, státních a hospodářských funkcí nejlepší kádry, jaké v současné době může naše společnost »vyprodukovat«.

Domníváme se tedy, že v současné době bude hrát velkou roli okolnost, zda jsme na každém stupni řízení schopni takový výběr provést, zda jsme schopni požadavek řídící činnosti zabezpečit vynikajícími řídícími kádry.

Ty je ovšem třeba hledat v duchu kádrové politiky všude, mezi všemi příslušníky socialistické společnosti, neboť na budování socialismu a na využívání všech jeho předností mají právo podílet se všichni občané. Socialismus sám o sobě také počítá s tvůrčími schopnostmi všech lidí a má dávat možnost k jejich plnému využití.

V praxi jde i o to, aby při všech návrzích do funkcí ve státní správě, v národním hospodářství a všude ve společenských orgánech nebyla opomíjena otázka zastoupení národností žijících v našem státě. A dále — aby do funkcí byli navrhováni a jmenováni příslušníci jiných politických stran, funkcionáři ROH, ČSM a jiných společenských organizací, vždy na zásadě plné odborné kvalifikace. V žádném případě pak nesmí být nestranictví, příslušnost k jiné politické straně nebo rozdílná národnost příčinou toho, aby kvalifikovaný a dobře připravený funkcionář nebyl do funkce schválen.

Jestliže se na jedné straně jasně rýsují zásady, na koho nelze při rozmísťování kádrů zapomínat, je třeba na druhé straně dobře vážit, zda do vedoucích funkcí mají znovu přicházet lidé, kteří se na předchozím pracovišti neosvědčili, jakýmkoli způsobem se zkompromitovali či nemají potřebnou kvalifikaci. **Mělo by se stát pravidlem, že zejména při každé změně bude nový návrh odpovídat všem požadavkům na výkon funkce, že nebude ani z jednoho kritéria sleveno.** Jestliže lze tolerovat nedostatek kvalifikace u těch, kteří v současné době funkci vykonávají a vykonávají ji dobře, nelze takový nedostatek tolerovat při změnách, k nimž permanentně ve funkcích dochází. Každá taková změna musí vést k lepšímu, jinak nemá žádný význam.

ÚKOLY STRANY

Orgány strany se musí na každém stupni řízení dobře orientovat v kádrové situaci a uvědomit si, že strana, vedoucí síla v této společnosti, je povinna provádět kádrovou práci dvěma směry: **dovnitř strany a vně strany.**

Kádrová práce **dovnitř strany** vychází z požadavku, aby byl zabezpečen vnitřní organismus strany co nejlépe připravenými členy strany. V podstatě jde o takovou činnost, která stranickým orgánům umožní připravit každého člena nejenom pro funkce uvnitř strany, ale podle jeho nadání a schopností zaměřit jeho výchovu dlouhodobě, perspektivně a cílevědomě pro výkon funkcí ve státní správě a v hospodářské oblasti. To by vyžadovalo evidovat o členech strany takové údaje, které by možnost sledování talentů a nadání umožňovaly.

Kádrová práce by měla spočívat i v tom, že by strana prostřednictvím svých výchovných zařízení i vysíláním svých nadaných členů do státních škol a učilišť tyto připravovala tak, aby mohli vykonávat klíčové funkce ve státě.

3/314/XI

Propracování takového systému předpokládá využít všech moderních poznatků o řízení, ale také pedagogiky, sociologie a psychologie, a dodržovat zásadu komplexnosti kádrové práce.

6) KÁDROVÉ POŘÁDKY

Pokud jde o vnější kádrovou práci strany, je třeba vycházet z důsledného plnění požadavku vedoucí úlohy strany. Tuto úlohu může strana uplatnit zejména prostřednictvím těch, kteří na různých místech ve státním a hospodářském aparátě pracují, a pomocí těch komunistů, kteří jsou při těchto orgánech soustředěni ve stranických organizacích. K tomuto účelu musí mít strana i nadále kádrový pořádek, v němž by byly zahrnuty stěžejní funkce na úrovni příslušných stranických orgánů. Pro všechny tyto funkce musí stranické orgány vybrat a připravit takové členy strany, kteří by obstáli při obsazování různých funkcí v konkurenci s ostatními členy naší společnosti a byli by na základě svých znalostí, své odborné i politické úrovně i svou autoritou, získanou mezi lidmi, uznávanými funkcionáři.

Pracovat s lidmi a ovlivňovat ty, kteří s lidmi bezprostředně pracují, je jedním z prvních předpokladů pro správné uplatňování vedoucí úlohy strany v nových podmínkách řízení. Řídit tedy nemůže znamenat pouze rozhodovat v každém konkrétním případě a rozmísťovat lidi v okruhu své působnosti. Řídit znamená také s těmito lidmi pracovat a provádět aktivní kádrovou práci, bez níž se řízení nemůže obejít. VLADIMÍR TŮMA

RUDÉ PRÁVO, 16. října 1968, str. 3.

SBÍRKA ZÁKONŮ ČESKOSLOVENSKÉ SOCIALISTICKÉ REPUBLIKY uveřejnila v částce 37:

1. Vyhlášku ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 16. září 1968 o změně a doplnění vyhlášky č. 86/1967 Sb., kterou se upravuje uvolňování pracovníků a jejich umísťování a hmotné zabezpečení v souvislosti s likvidací neefektivních provozů a s jinými racionalizačními opatřeními,
2. Vyhlášku Ústřední rady odborů ze dne 17. září 1968 o kolektivních smlouvách,
3. Vyhlášku Ústřední rady odborů ze dne 17. září 1968 o uvolňování pracovníků ze zaměstnání k výkonu funkce v Revolučním odborovém hnutí,
4. Opatření pověřence SNR pro spravedlnost ze dne 19. září 1968, kterým se zřizují okresní soudy a státní notářství v okresech Velký Krtíš, Košice-město, Košice-venkov, Vranov a Stará Ľubovňa.

ZEMĚDĚLSKÉ NOVINY, 16. října 1968, str. 2.

4/314/XI

Starožitný obraz za desetikorunu

Praha (imj) — Starožitnosti ze zámku Kačina nakupovali za pakatel někteří zaměstnanci ONV v Kutné Hoře. Za 63 kusů starožitného nábytku, obrazů a bytových doplňků (některé byly dokonce památkově chráněny) zaplatilo jedenáct lidí 1330 korun. Dalších 199 „položek" odebralo a nezaplatilo dvanáct dalších podnikavců. Za značně podhodnocenou cenu se neoprávněně prodalo 1140 předmětů, jejichž umělecko-historický „odhad" prováděl pracovník finančního odboru ONV v Kutné Hoře. Jen např. obraz „Narození Krista" v hodnotě větší než 5000 Kčs, prodal — za deset korun. Machinacemi se pochopitelně zabývá bezpečnost. o Nepřirozenou smrt důchodkyně L. K. (76 let) v Červeném Kostelci na Náchodsku objasňuje kriminální služba. Ženu, ležící vedle postele v kuchyni, nalezli až třetí den po smrti. Byt byl uzamčen, okno do ulice otevřeno. Některé okolnosti nasvědčují, že stará paní se stala oběti neznámého pachatele. o Dva a půl roku vězení si odpyká šestnáctiletá pošťačka Renata S. z Ostravy. Jak jsme již psali, koncem srpna na poštovním úřadě v Kunčicích odcizila 100 000 korun. S ukradenými penězi uprchla a skrývala se. Z celkové sumy si ponechala jen 3400 Kčs, zbytek uschovala u známých, kteří ukradené bankovky odevzdali policii. o Pod koly rychlíku v noci našel smrt motocyklista a jeho spolujezdec. Na přejezdu ve Vrañanech u Mělníka objel 25letý A. D. uzavřené závory a vjel na trať, kde jej vlak zachytil. o Bývalého předsedu ÚV ČSM Miroslava Zavadila oloupil neznámý zloděj v Praze. V noci vnikl balkónem do Zavadilova bytu a ukradl rádio, prsten a další věci za 3000 korun. o Do suterénní místnosti na Folimance v Praze na Karlově se dostali čtyři studenti dvanáctiletky a „vypůjčili" si odtud bez vědomí majitele 90 kg notového materiálu. Noty měly hodnotu 8000 Kčs, pachatelé je odnesli Sběrným surovinám, kde je oceníli na 45 korun. o Smutný konec potkal žárlivého Othella z Prahy 2. Nejprve se utkal se svým kolegou v lásce a pak šel hledat nezdárnou dívčinu. Omylem napadl sedmnáctiletou učednici a pak se, opilý, zřítil k zemi. Celá historie zhrzené lásky 30letého K. R. bude mít dozvuky na policii.

RUDÉ PRÁVO, 16. října 1968, str. 5.

Jde o pravdu

Někdejší zpravodaj listu Izvestija v Polsku a Československu Jurij Ponomarenko napsal do svého listu, dne 2. října 1968 reportáž, v níž srovnává své dřívější zkušenosti se současnými zážitky. Ponechme stranou jeho osobní postřehy a všimněme si jedné pasáže, která hovoří o věcech velmi vážných.

Autor tu totiž cituje jakýsi protokol ze schůze »úzkého kruhu jednoho tvůrčího svazu«, konané dne 10. září, kde se říká doslova: »Po úvodním slově promluvil v diskusi inženýr architekt M. Vyšín. Říkal, že iniciátorem všech akcí a celé činnosti proti SSSR i ostatním státům Varšavské smlouvy musí být tvůrčí svazy a inteligence vůbec. Mluvil o tom, že všechny tyto svazy musí mít dva ústřední výbory, z nichž jeden bude oficiální a druhý musí být připraven pracovat ilegálně. Celou činnost musí řídit akční výbor sestavený ze zástupců všech intelektuálních svazů. Jeden takový výbor už pracuje skoro otevřeně a jeho cílem je semknout lidi. Oba tyto výbory mají za úkol organizovat odpor všeho lidu, vychovávat celý národ, včetně dětí, v duchu nenávisti k Asiatům-Rusákům...«

Zde končí citát. Autor pak na základě téhož »protokolu« líčí další průběh diskuse, v níž vystoupili i další inženýři, jako např. Vlašánek, Vrkoč a Horáková, a v níž se kuly plány, jak ovládnout rozhlas, televizi, tisk a každou redakci, kde mají být zástupci těchto výborů, dále základní i okresní organizace strany atd. A samozřejmě že jsou připraveny i demonstrace proti případným zatčením.

»Při čtení takové zprávy, napohled věrohodné, se tají dech. Závažnost takové reportáže pochopitelně přimělá stranická místa, aby se snažila věc přešetřit. Byť onen tvůrčí svaz nebyl jmenován, podle údajů mohlo jít jedině o Svaz architektů. Jeden z jmenovaných — Ing. M. Vyšín, je také skutečně jeho členem. Avšak 10. září se tu nekonala žádná schůze, kde by mohl takto vystoupit. Zjistilo se však, že dne 10. září měla řádnou plenární schůzi závodní stranická organizace Pražského projektového ústavu, kde Ing. Vyšín pracuje a s ním i ostatní v »protokolu« jmenovaní. Zápis této plenárky byl řádně po třech dnech odevzdán obvodnímu sekretariátu strany. V něm se ale nic takového nedočteme. Schůze měla normální pořad zaměřený převážně k vnitřním problémům organizace a z politických otázek přijala schůze usnesení, v němž se vyslovuje proti některým nepravdivým zprávám v zahraničním tisku a proti odkladům sjezdu české komunistické strany.

Protokol citovaný v Izvestijích a skutečný zápis schůze jsou tedy v naprostém rozporu. Přesto nelze nymyšlený protokol připsat autorovi článku. Čtrnáct dní po schůzi stranické organizace a čtyři dny před článkem v Izvestijích se totiž na konečné stanici tramvaje č. 19 našel protokol blíže neuvedené schůze (totiž bez udání organizace, která ji pořádala), kde je vše, co cituje Ponomarenko, a ještě mnohem víc. Podvržený protokol obsahuje mnoho sprostých, vulgárních výrazů a samozřejmě i hrubých gramatických chyb. Pisatel se tedy stal patrně bezděčnou obětí provokace, jejíž záměr je jasný — v duchu starých metod ovlivňovat inteligenci a tvůrčí svazy. O provokace jistě nemusí být v této době nouze a v každém národě se mohou najít lidé všeho schopní. Avšak stranická veřejnost bude jistě do písmene souhlasit s usnesením, které k této události zaujala základní stranická organizace Pražského projektového ústavu: »Všichni na schůzi přítomní se distancují od neznámého provokatéra, který poskytl z naší schůze vymyšlené a hrubě zkreslené informace. Odsuzují jednomyslně tuto provokaci, která poškozuje jednotu naší organizace, jednotu strany vůbec i úsilí všech našich spoluobčanů o normalizaci našeho života.«

JIŘÍ ŠMÍD

PRÁVNÍK, č. 9/68, září 1968, str. 824.

K OSMDESÁTINÁM PROF. Dr. BOHUŠE TOMSY

5/314/XI

/Výňatek/

S pocity studu, třebaže spíše za jiné než za sebe, se zamýšlíme nad tím, jak netečně se v posledních dvaceti letech chovaly naše instituce a marxistická právní věda k dílu prof. Bohuše Tomsy, jaké velké hodnoty jeho osobnosti promarnily právě v době, kdy měly mimořádnou příležitost využít nejlepší výsledky tehdejšího vědeckého bádání i příznivé historické podmínky pro uplatnění nejlepších principů moderní právní kultury. Snad nejtíživější bylo to, že prof. Tomsa nemohl od padesátých let přednášet a ztratil tak jakoukoliv možnost působit na studenty, své žáky a kolegy silou svých pozoruhodných vědeckých názorů, ale i hluboké osobní etiky a občanského přesvědčení. Z československého právnictví odcházela tehdy osobnost, která přitom, jak všichni víme, byla od dvacátých let tolik spjatá s úsilím o opravdovou vědu a všeobecně spravedlivé právo. Patřil-li prof. Bohuš Tomsa zároveň k nejvýraznějším postavám tohoto úsilí, o to více byla československá věda ochuzena. >

Vladimír VEVERKA
Jiří BOGUSZAK

MLADÁ FRONTA, 15. října 1968, str. 2.

PŘEDSEDA ČNR MEZI STUDENTY PŘÍRODOVĚDECKÉ FAKULTY

Nezklamte naději lidu

Praha (mf). — Ani velká posluchárna přírodovědecké fakulty Karlovy university v Praze nebyla dost velká na to, aby pojala všechny účastníky včerejší schůze studentů fakulty. Přišel mezi ně předseda České národní rady dr. ČESTMÍR CISAŘ, který převzal zlatý odznak za zásluhy o fakultu.

S velkou pozorností se setkal jeho projev, z něhož přinášíme podstatné pasáže. V úvodu projevu se zabýval postavením a významem inteligence v naší společnosti. Podstatnou část pak věnoval současným politickým problémům.

Český národ byl vždycky považován za národ prodchnutý politickým realismem, což samozřejmě nevylučovalo jeho nadšení pro ideály svobody, demokracie, humanity, socialismu, k nimž dospíval na základě dějinného poučení. Dařilo se nám tehdy, jestliže česká politická reprezentace prosazovala národní a lidové ideály respektujíc dané podmínky a možnosti. Části politikové měli úspěch tenkrát, jestliže si počínali zároveň smělé i obezřetně a jestliže riskovali jen takové konflikty, na které naše národní a lidové síly stačily.

Dovolte, vážení přátelé, abych tu před vámi vyjádřil hluboké přesvědčení, že nebylo žádnou historickou chybou, ale avantgardním činem vydat se cestou socialismu. Dnes jsem jako Čech a jako komunista hrdý, že se v naší zemi zformovaly progresivní síly, které se chopily historického díla zrušit socialismus zbavený deformací, socialismus jako výrazně lidský, revolučně humanistický řád. Litují jen že vedoucí jádro komunistické avantgardy, podporované veškerými zdravými silami ze všech vrstev českého lidu, nezvládlo všechny složité vnitřní i vnější problémy, aby zabránilo novým komplikacím, aby energicky čelilo levičáckým i pravičáckým extrémismům a aby si získalo potřebnou mezinárodní podporu.

Nepřikročili jsme dosud k podrobné analýze vlastních chyb, neradi se tomu i nasloucháš, ale blíží se chvíle, kdy budeme muset zhodnotit celý předlednový a poleunorový vývoj a vyvodit z pozitivních i negativních jevů všechna potřebná poučení. Jestliže to smíme a bez ohledu na vlastní prestiž provedeme, jestliže k tomu najdeme sílu a odvahu, pak to bude začátek nového pokračování naší progresivní cesty.

Vyzdvihl jsem pevnou národní existenci, tradiční českou státnost a socialistické společenské zřízení jako nesporné konstanty naší současné situace. K nim je potřebí připojit soudobou konstelaci mezinárodních sil, které — jak se právě v posledních týdnech výrazně prokázalo — nelze podceňovat a přehlížet.

Vím, že jste všichni naplněni nejrůznějšími pocity, pokud jde o přítomnost armád pěti států na našem území, a kladete si otázku, co dělat, jak si počínat, aby tato vojska odešla. Vím také, že jako vysokoškoláci, jako vzdělaní a politicky myslící lidé chápete, že k tomu nestačí jen zbožné přání nebo kamkoliv adresované prosby, ale vyhraněná a cílevědomá politická činnost celého národního organismu odshora až dolů.

Jsme součástí socialistické soustavy a členským státem vojensko-politického seskupení Varšavské smlouvy. Uvědomíme-li si vzájemnou spjatost a podmíněnost částí a celku, pak pochopíme, že každé takové seskupení má své vlastní zákonitosti vývoje, jež výrazně prolínají a ovlivňují zákonitosti vnitřního života každé jednotlivé země. I pojem suverenity nabývá nových dimenzí, je korigován zainteresovaností spojenců na socialistickém vývoji a na vojensko-politické schopnosti každého člena seskupení.

Každý hlas proti komunistické straně, proti socialismu, proti spojeneckým závazkům — nebo chcete-li konkrétně proti Lidovým milicím, pro opoziční politickou stranu, pro neutralitu Československa — každý takový hlas, bez ohledu na úmysly autora, objektivně představoval ohrožení základní socialistické linie a poslednové politiky a v důsledcích provokoval obavy spojenců.

Můžete se zeptat: málo vedoucí strany a státu koncepci politického boje s opozičními silami objektivně zaměřujícími proti socialismu? Ano, mělo. Věřili jsme, že náš lid vzhledem k revolučním tradicím, jak jsem o nich hovořil, nedopustí a v zárodku potlačí jakýkoli pokus o návrat ke kapitalismu. Byli jsme připraveni použít i mocenských prostředků, jestliže by k takovému pokusu došlo. Soudili jsme, že ojedinělé výroky a nálady malých skupinek nejsou zatím signálem, abychom šli do konfliktu. Chtěli jsme si sami a po zralé úvaze řešit otázku, kdy a za jakých okolností zvolíme okamžik střetnutí. Měli jsme za to, že potenciální kontrarevoluce není ještě kontrarevolucí akutní, že nebyly ještě vyčerpány všechny možnosti paralyzit ji bez otevřeného konflik-

tu, tak, že opření o rozhodující souhlas drtivé většiny lidu s poslednovou politikou strany budeme krok za krokem uskutečňovat postuláty této politiky a upevňovat pozice socialismu, tak zúžíme postupně prostor pro opozici a zatlačíme ji do nemohoucnosti.

Jak známo, představitelé pěti států hodnotili situaci u nás jinak. Vyvodili ze svého hodnocení nejprve opakovaná kritická závěry, a nakonec se rozhodli pro vojenský zásah.

Co má dělat česká politika, která chce vytvořit prostor pro rozvoj národní suverenitu státu, pro socialismus s lidskou tváří? Obětovat nejlepší síly národa v nějakém beznadějném dobrodružství? Nebo vzít na vědomí fakta a hledat cestu, jak v existujícím rámci rozvíjet všechny cenné politické, morální a jiné hodnoty vytryskló v posledním období a jak daný rámec krok za krokem rozšiřovat? Jinými slovy: Musíme přehodnotit a přepracovat politickou linii v souladu s realitami uvnitř a navenek a současně v souladu se základními zájmy a potřebami českého lidu. Vycházet ze zbožných přání nelze, to si politikově nemohou dovolit, i když by si to třeba cítění a chtění národa vynucovalo.

Jsem přesvědčen o zralosti převážné většiny českého lidu, který je připraven každou pravdu slyšet a o ní přemýšlet, ačkoliv se nedomnívám, že je o to se s každou realitou smířit a nesnažit se o její změnu. Ale abychom mohli skutečnosti měnit, potřebujeme politiku, která si vynějšími podmínkami taktikujíc „pravou" cestu. Jakákoliv jiná úvaha je ušidná a mohla by přivést národ do neštěstí. Je nesmírně potřebné, aby se stranickému a státnímu vedení podařilo takovou reálnou a úspěšnou politiku vypracovat a aby ji národ ve své většině přijal a podporoval. Často si pochvalujeme semknutost a jednotu zrozenou v srpnových dnech, toť převeďme ji na pozice politického realismu, progresivního socialistického vývoje a moudrého postupu. V krátké době se má sejít významné zasedání ústředního výboru KSČ, aby se pokusilo politickou linii pro nynější období vypracovat a schválit. Věřme, že se mu to podaří.

Zahajujete nový školní rok, skládáte zkoušky a nakrojili jste čerstvý chléb nového vědeckého poznání. Obracím se k vám s přátelskou výzvou, abyste nezklamali naděje českého lidu v jeho národní a socialistickou inteligenci, od které tolik, tolik očekává. Věnujte maximální pozornost náročnému studiu, které je dnes více než kdy jindy vaším základním politickým činem.

Dovolte mi, drazí přátelé, abych jakožto v závěru vzdal upřímný hold celé mladé generaci českého i slovenského národa generaci, která žívot v tomto pohnutém století nic neusnadní a nic neodpustí, generaci, která má před sebou snad ještě větší povinnosti ke své vlasti, než měla a má generace naše, již se říká „obětovaná". Přeji vám všem pevné zdraví, úspěchy ve studiu a optimistický životní elán.

MLADÁ FRONTA, 15. října 1968, str. 2.

ROZHOVOR PRO TENTO DEN S ČLENEM PŘEDSEDNICTVA ÚV KSS, PŘEDSEDOU SÚV ČSM ING. RÓBERTEM HARENČÁREM

Nedělní rozhovor

MLADÁ FRONTA, 16. října 1968, str. 2. 7/314/XI

Poslední události se hluboce dotkly lidí. Ovlivnily i aktivitu slovenské mládeže v politickém a veřejném životě?

Kromě množství důležitých úkolů a povinností vyplývajících z reality, ve které se nacházíme, musí dnešní politikové a stejně tak i historikové podrobně analyzovat náš poslední vývoj a zařadit do správných rubrik historie naší strany a státu všechno pozitivní, ale i negativní. Domnívám se, že v rubrice aktiv nejenom našeho mládežnického hnutí, ale veškerá mládež Československa, zůstane velmi činnou devizou fakt, který překvapil i nejzarytější kritiky mládeže: byla jím vysoká politická aktivita mladých lidí, která se po jednu projevila v dosud nebývalém zájmu o věci veřejné, státní a politické. Víc než převážná většina mládeže se bez výhrady postavila za program dalšího rozvoje socialismu v naší vlasti, v rámci socialistického společenství národů, jako jediné přijatelné cesty našich národů a národností naší republiky. Poslední události, které se bezpochyby nejhlouběji dotkly mladých lidí, potvrdily, že probuzená aktivita nebyla žádnou módní vlnou, ale odrazem upřímného odhodlání stát za politikou komunistické strany — jako vedoucí síly naší společnosti, stát se vedoucími politickými a státními představiteli socialistického Československa. Tyto osobnosti se staly pro naši mládež nevnucovanými vzory politiků a státníků, čestných a statečných lidí, pocházejících z lidu a lidu sloužících. Mezi mladými lidmi nastala úleva, když slyšeli z úst těch, kterým věřili a věří, že budeme pokračovat v poslední cestě i když s určitými korekturami, i když trochu pomaleji, než jsme se domnívali. Bylo by však zakrýváním skutečnosti, kdybych současně nekonstatoval, že mimo pocit úlevy a odhodlání našich mladých lidí sloužit vlasti všude tam, kde jsou jejich ruce a um potřebné, se jich nezmocňují i jiné pocity. Pocity pochybovačnosti, hraničících s nevírou nebo pocity zbytečnosti, hraničící až s marností. Jeví se cosi jako ztlumení aktivity. Opadla z ní předešlá spontánnost, tak typická pro mladého člověka. A přece, anebo možná právě proto, nadále trvá zájem o věci veřejné, státní a politické. Jenomže dnes jsou otázky naší mládeže poznamenány úporným hledáním odpovědí na řadu kvalitativně nových otázek a ty otázky se začínají obvykle slůvkem PROČ? Mladý člověk se dnes ještě houževnatěji než předtím snaží dopátrat pravdy. Tá naší i tá historicky objektivní. V čele širokém mezinárodním kontextu.

V těchto dnech víc než jindy vystupuje do popředí otázka, jak dále v mládežnickém hnutí?

Skutečnost, že neopouštíme poslednovou cestu a postupně konkretizování jednotlivých částí Akčního programu strany — jako příklad uvádím přípravu federativního uspořádání Československa — dávají odpověď na otázku, jak dále v mládežnickém hnutí. Pokračujeme v dořešení všech problémů naší mládeže i mládežnického hnutí a výstavby nového modelu federalizovaných organizací dětí a mládeže. Probíhají a budou probíhat konference, které připravují a svolávají jednotlivé Rady mládeže, abychom se na mimořádném slovenském sjezdu společně a definitivně dohovořili na budoucím tvaru, obsahu a struktuře Svazu mládeže Slovenska.

Je po plénu ÚV ČSM a před plénem SÚV ČSM. Na prvém se jednalo a na druhém se jistě bude jednat o novém modelu mládežnické organizace. Jaký pokládáš za nejvhodnější?

Ze všech variant, o kterých jsme v posledních měsících uvažovali a diskutovali a které jsou výrazem reálných přání mladých lidí, přirozeně diferencovaných do jednotlivých věkových, sociálních a zájmových skupin, zůstávají na Slovensku v centru diskusí dvě varianty federalizovaného Svazu mládeže. Jednou z nich je varianta, podle které by základ Svazu mládeže Slovenska tvořily tři velká sociální a věková skupiny, druhou je varianta, podle které by bylo součástí federalizovaného Svazu mládeže Slovenska víc samostatných skupin, konkrétně by jich bylo jedenáct. V obou případech není sporu o tom, že má jít o integrované vedení, protože se naše mládež přesvědčila, že síla je jenom v jednotě. Mimo diskusi je i otázka spolupráce slovenské mládeže s českou a moravskou mládeží i s mládeží všech národnostních skupin naší vlasti. A pokud jde o internacionální cítění, toto cítění bylo a je vlastní mládeži Československa. Nezpronevěříme se mu. Nezpronevěříme se ideálům spolupráce veškerého pokrokového mládežnického celého světa.

Hovoří se často o rozdílech v současném mládežnickém hnutí v Čechách a na Slovensku. Jaký je ten nejpodstatnější rozdíl?

Odpověď na tuto otázku by si vyžádala víc prostoru, než jaký poskytuje forma interview. Z minulosti uvedu jenom jeden fakt, který sám o sobě předurčoval rozdílnost situace mezi českými kraji a Slovenskem. Bylo to nepiinoprávné postavení všech slovenských orgánů vůči ÚV ČSM. V současném období je rozdílnost v tom, co uvádím v předešlé odpovědi. V Čechách a na Moravě se dosáhlo — aspoň se domnívám — jednoty názoru na budoucí model Svazu mládeže, zatím co u nás jsou středem pozornosti a výměny názorů dva modely.

Jaký je tvůj názor na návrh bratislavských chemiků-vysokoškoláků, kteří považují za nutné svolat co nejdříve mimořádný celostátní sjezd?

Nikomu neupírám ani nebudu právo předložit návrh. Mne osobně návrh chemiků překvapil, neboť, že my na SÚV ČSM jsme ani na chvíli neuvažovali o tom, že by se slovenský mimořádný sjezd neměl konat. Jenomže jsme termín jeho uskutečnění — vzhledem k posledním událostem — přesunuli na poněkud pozdější dobu — konkrétně na prosinec 1968. Pokud jde o návrh chemiků na svolání mimořádného celostátního sjezdu, domnívám se, že to je věc ÚV ČSM, který nepočítá se sjezdem ČSM, ale hned s kongresem mládežnických a dětských organizací.

Co vzkážeš jako předseda SÚV ČSM a jako člen předsednictva ÚV KSS české mládeži?

Jako předseda SÚV ČSM bych chtěl upřímně a s hlubokou úctou pozdravit českou a moravskou mládež, i mládež národností, žijících na území Moravy a Čech. Chtěl bych ji poprosit, aby za svůj domov považovala stejně naše malé, milé Slovensko, jako za něj považuje — a my spolu s ním — zemi českou, tu klenotnici kultury, umu a moudrosti naší vlasti, jejíž všechny vzácné vlastnosti ztělesňuje náš president Ludvík Svoboda. Jako člen předsednictva ÚV KSS bych ji chtěl poprosit, aby s odhodláním, vlastním komunistům, chránila a upevňovala jednotu strany, stojící ve službách nejušlechtilejších ideji všech dob, idei marxismu-leninismu, obrácena vždy tváří k lidu, za kterého vzešla, kdykoliv připravena složit mu účty za svých činů.

Ptala se JITKA SKALOUDOVÁ

VEČERNÍ PRAHA, 14. října 1968, str. 2.

Kdy soud s Moravcem?

8/314/XI

Praha (pa). Jména Šejna a Moravec zajímají naši veřejnost i v této neklidné době: ptají se nás, kdy se proces s podplukovníkem Moravcem uskuteční. Zavolali jsme proto na Vyšší vojenský soud v Příbrami, kde jsme hovořili s dr. pplk. Helešicem.

»Předpokládáme, že jednání ve věci pplk. Moravce se dostane na pořad v listopadu. Věc převzal jiný předseda senátu a až soud případ prostuduje, rozhodne, kdy bude líčení. Pokud si někdo myslí, že to zdržujeme, není to pravda, my nemáme co skrývat. Dělají se jiné věci, komplikace způsobil i přerušený proces v obnoveném řízení ve věci generála Piky. Do přípravy zasáhl i srpen . . .«

Tolik tedy informace člověka povolaného. Věříme, že v příštích dnech nebudeme muset dávat informace jiné . . .

VEČERNÍ PRAHA, 14. října 1968, str. 1. a 3.

Zahraniční obchod s omezením?

S náměstkem min. zahraničního obchodu M. Mišovským hovoří redaktor VEČ J. Hás

V souvislosti se srpnovými událostmi se objevily pověsti, že náš zahraniční obchod bude omezen, zvláště směrem na Západ. Zakládají se tyto pověsti na pravdě, soudruhu náměstku?

Tyto pověsti se na pravdě nezakládají. Československo mělo dosud a bude mít i nadále velmi široké obchodní styky téměř se všemi státy světa. Vyplývá to z postavení Československa, z jeho surovinové základny i z jeho výrobního potenciálu. My jsme nuceni fakticky takto pokračovat i nadále, protože jinak bychom nemohli zabezpečit takový rozvoj národního hospodářství, jaký potřebujeme. Sovětský svaz ani státy Varšavské smlouvy nám v tomto směru žádná omezení neukládají a nekladou. Jiná otázka je, jak se bude právě s nimi v budoucnosti náš obchod vyvíjet, jak nám budou prodávat některé suroviny nebo potraviny, které jsme dosud dováželi ze Západu.

Ukazuje se, že Sovětský svaz i některé další státy socialistického tábora jsou ochotny perspektivně aktivněji řešit zabezpečení našich potřeb. Dokazuje to dohoda o dodávkách tří miliard kubíků plynu a o dodávce nafty na rok 1969. To jednak bude vyžadovat zaplacení, ale na druhé straně nám to vytvoří širší prostor v oblasti volných měn. Prostředky, které si tam vyprodukujeme, budeme moci využít jinak, třeba k většímu nákupu strojů, které nevyhnutelně potřebujeme pro rekonstrukci našeho průmyslu, či licencí.

VEČERNÍ PRAHA, 14. října 1968, str. 1. a 3.

Zahraniční obchod s omezením?

Soudruhu náměstku, znamená to, že daleko aktivnější obchod se státy Varšavské dohody nám pomůže snížit vysoká aktiva, která v některých z těchto států máme?

Ano. Prakticky už jednání, která vedl soudruh Černík, vytvářejí předpoklady, že v Sovětském svazu nebudeme mít v budoucích letech aktiva. Ovšem otázka aktiv nebo pasiv je pochopitelně otázka vzájemných dodávek v dalším období. Zvýšené dodávky surovin nebo strojového materiálu vytvářejí předpoklady, že nebude takových vysokých aktiv Československa na jednotlivých ZST. Kromě toho s akcemi, která organizujeme, požadujeme celou řadu materiálů ještě na tento rok mimo dohody v jednotlivých ZST a celou řadu věcí dostáváme.

Chtěl bych se vrátit k původní otázce, na kolik, soudruhu náměstku, platí a uskutečňuje se vyhláška č. 121 o vytvoření širšího prostoru pro efektivní zahraniční obchod?

Tato vyhláška platí a ministerstvo zahraničního obchodu je rozhodnuto ji uskutečňovat. Připravujeme celou řadu opatření, aby bylo možné výrobu ještě v daleko širším měřítku zapojit do zahraničního obchodního podnikání. Na ministerstvu je komise, která bude požadavky na samostatné provádění zahraničního obchodu projednávat a schvalovat. Celá řadě významnějších továren, které mají předpoklady samostatně provádět zahraniční obchod, toto právo dáme.

Samozřejmě s tímto právem budou i povinnosti. A především vůči státu. Není možné si věci představovat tak, že někdo dostane právo provádět zahraniční obchod a sám si bude např. manipulovat s devizami, která prodejem výrobků do zahraničí získá. Získané devizy budou patřit státu, podniku jen určitý podíl, který konkrétně stanoví banka. K tomu, aby mohly provádět zahraniční obchod, bude třeba vytvořit v jednotlivých hospodářských organizacích a podnicích předpoklady.

Na druhé straně není možné chápat naše stanovisko tak, že souhlasíme s tím, aby každý prováděl zahraniční obchod. Takovéto stanovisko by bylo v našich podmínkách naprosto nesmyslné a neúčelné. Ne každý může tuto činnost dělat pro stát efektivně. Domníváme se, že jedna z nejvhodnějších forem, která se ukazuje zvláště pro skupiny podniků, je forma akciové společnosti, protože to je nejúčelnější forma skutečně ekonomického spojení výroby a zahraničního obchodu s rozhodujícím vlivem výroby nebo akcionářů na provádění zahraničního obchodu.

Budou určité problémy i v některých organizacích, které souvisejí s naší hospodářskou situací. Vytvořili jsme obchodní skupinu pro vývoz a dovoz staveb. V současné době se ukazuje, že stavební podniky už požadují nějakou vyšší formu organizace na tuto činnost. Navrhují vytvoření akciová společnosti na vývoz a dovoz. Jsme toho názoru, že takovou akciovou společnost bude účelné vytvořit, protože Československo nemá dostatek pracovníků, a stojí před rozsáhlou investiční výstavbou. Sami vidíme, že nestačíme uspokojovat požadavky na byty, máme rozestavěné takové akce, jako je metro, a jsou reálné možnosti zapojit do těchto akcí z dovozu celou řadu socialistických států. Např. Poláci už celou řadu akcí v bytové výstavbě a v celé řadě jiných oblastí převzali. Podobně jsou zapojeny do výstavby jugoslávské firmy, některé objekty stavějí italské, jiné maďarské firmy. Hlavně na velké akce, jako je metro, máme konkrétní nabídky od Polska, a je ochota i sovětských organizací pomoci nám. Myslím, že bychom měli vytvořit konkurenci našim stavebníkům. Podobně je to i s dálnicí. Jsem přesvědčen, že takovou cestou, výstavbou určitých úseků dálnice na klíč zahraničními firmami, by bylo možno podstatně urychlit výstavbu dálnice.

Čili, soudruhu náměstku, ta vyhláška má prakticky dvě stránky. Na jedné straně chceme umožnit našim závodům, aby přímo se podílely na zahraničním obchodě, ale na druhé straně také vytvořit určité tlaky, třeba konkrétně ve stavebnictví, o kterém jste hovořil, na naše stavební firmy, aby pracovaly daleko ekonomičtěji.

Pochopitelně. Konkrétní příklad, který jsem uváděl ve stavebnictví, by vytvořil situaci, že by se jednotlivým stavebním organizacím u nás vytvořila v tuzemsku konkurence. To by se nutně odrazilo v tom, že by došlo k soutěžení mezi těmito organizacemi. U výrobních podniků strojírenských, tam se nám zase jedná o to — a my doufáme, že přiblížením zahraničního trhu výrobě se to podaří — aby tento trh lépe poznaly a mohly se podle tohoto trhu orientovat. Aby mohly lépe na základě marketingu budovat svoji perspektivu se znalostí trhu. Hlavní cíl, který sledujeme, a to pomůže ke změně struktury naší výroby, aby vyráběly takové výrobky, které chce a potřebuje perspektivně zahraniční trh jak na Východě, tak na Západě.

Předpokládáme, že to bude mít také vliv nejen na zkrácení dodacích lhůt, na vybudování servisu pro stroje, ale i na nabídky a ceny a na celou ekonomickou sféru výroby, protože budou-li chtít v zahraničním obchodním podnikání obstát, jejich nabídky nebudou moci vypadat tak, jako dnes, kdy jsou často dvakrát i třikrát nadsazené, na základě našich vnitřních cen, a nikdy nemohou v konkurenci obstát. Tyto ekonomické otázky si naši soudruzi ve výrobě ještě před tím, než půjdou na trh do toho konkursu, budou muset vyřešit.

Soudruhu náměstku, snad už poslední otázku. Dost často se hovoří o těžkopádnosti zahraničního obchodu. Chystáte ještě nějaká další organizační opatření, která by zpružnila náš zahraniční obchod?

Já bych nechtěl tvrdit, že v podniku zahraničního obchodu je nějaká ideální práce, že tam nejsou nedostatky a že tam nejsou problémy. Faktem je, že stejně jako jinde i v podniku zahraničního obchodu jsou podniky lepší a horší, zkušenější a méně zkušené. Proto jsme se rozhodli i v oblasti samotných podniků zahraničního obchodu vytvořit takové podmínky, aby neměly monopolní postavení. Ani jeden z podniků zahraničního obchodu, ani z těch podniků, které budeme nově vytvářet, nebude mít na vývozu a dovozu monopolní postavení. Chceme vytvořit konkurenci mezi samotnými podniky zahraničního obchodu nebo subjekty, které budou zahraniční obchod provádět. A bude to klást velké nároky na to, aby se podstatně víc kalkulovalo. Protože jen ten uspěje u výroby, kdo jí nabídne nejvýhodnější služby. Výroba nebude nucena své výrobky prodávat jen přes určitý podnik, ale může je prodávat přes jakýkoliv podnik, který pro ni bude pracovat efektivněji. To doufáme vytvoří úplně nové podmínky konkurence, podmínky soutěživosti, podmínky pro podstatně intenzívnější podnikání na zahraničních trzích, než tomu bylo dosud.

9/314/XI

POLITIKA, č.7/68, 10. října 1968, str. 3.

10/314/XI

ALOIS SVOBODA

Normalizace

Téma normalizace se ocitlo v posledních dnech na stránkách světového tisku v množství, které vzbuzuje úctu. Normalizace v Československu je předmětem úvah, výkladů i filosofických pojednání. Plukovníci, citlivější akademici i obyčejní písálkové radí Čechoslovákům, co normalizovat, jak normalizovat, co napřed, co potom, co vůbec ne. Je to užitečné úsilí, ale docela zbytečné. Každý normální člověk v Československu — a u nás žije většina normálních lidí — dobře chápe, co je to normalizace. Nepotřebuje k tomu zvláštní vykladače. Proto je těchto několik řádek vlastně jen malým shrnutím, spíše pro klid svědomí.

Komunistická strana Československa má skoro 1 700 000 členů — téměř každý osmý občan republiky je komunistou. Československá strana socialistická má asi 50 000 členů, lidovci kolem 60 000, Strana slobody na Slovensku asi 600 [šest set] a Strana obrody o několik desítek lidí víc. Do KSČ vstoupilo v srpnu a v prvních dnech září přes 7000 Čechů, Slováků, Maďarů a Poláků, kteří žijí v naší vlasti. Svou silou, svou pravdou, svou dosavadní politikou, svou věrností marxismu-leninismu je KSČ nesporno vedoucí silou v Československu. Fakt, který je u nás i v mnoha jiných zemích běžně uznávaný.

Autorita KSČ v tomto roce nebývale vzrostla. Vzrostla i autorita národních výborů, které se ve složitých dnech projevily jako skutečné orgány lidové vlády, vzrostla autorita naší bezpečnosti, jejíž existenci opět občané chápou jako ochranu svých práv, upevnila se autorita armády, autoritu získaly i odbory, ba i funkcionáři Svazu mládeže, protože projevili příkladnou obětavost, odvahu a rozhodnost.

KSČ vede tento stát a 14 miliónů lidí její vedení dobrovolně uznává. Proto přicházejí dary na Fond republiky, proto se konají Dubčekovy směny, proto vznikla Služba vlasti. Drtivá většina lidí uznává i východisko, které hledá strana ze situace, vzniklé po dvacátém srpnu: čestné plnění bodů moskevského protokolu.

Tvrdit, že kontrarevoluce znemožňuje u nás tomu či onomu, aby se tak či onak projevil, je urážkou strany i všech našich národů; podezírá totiž ve svých důsledcích z kontrarevolučního cítění většiny obyvatelstva. To je směšné. V ČSSR se mohli lidé vyjadřovat svobodně už před příchodem vojsk — míra svobody byla a dosud je v naší republice větší, než v mnoha jiných zemích. Nechápu proto, proč by ti, kteří příchod armád k nám považují za správný, měli mít právě nyní nějaké zábrany své názory sdělit. Většina lidí ovšem bude mít jiný názor — ale snad nechtějí dopisovatelé, kteří u nás pořád hledají kontrarevoluci, tvrdit, že masa československých pracujících je reakční? My všichni — dělníci jako umělci, rolníci jako inteligence odmítáme ovšem návrat do předlednových dob. Chceme postupně vpřed, chceme jít od deformací socialismu k jeho plnému uplatnění a — to není fráze, i k jeho lidské tváři.

Jsou u nás ovšem i nenormálnosti: je řada témat, o kterých nemůžeme například psát, ačkoli by o nich čtenáři rádi četli. Nemůžeme dokonce ani publikovat plně stanoviska některých komunistických stran. Bohužel nemůžeme ani přetisknout některé reportáže, které v pěti zemích píší o situaci u nás. Považuje se to za neslušné. Podivné, že? A ještě podivnější je, že právě tento stav se v uvedených zemích považuje za docela normální.

Noviny z NDR, Bulharska, Polska, ale nejen noviny, a nejen odtud, nám káží o internacionálním cítění — zemi, která poskytla azyl a občanství revolucionářům a emigrantům z dolfussovského Rakouska a hitlerovského Německa, straně, jejíž členové bojovali za občanské války ve Španělsku a za druhé světové války na všech frontách střetnutí s fašismem. Mnoho zemí, bojujících o nezávislost, poznalo naši pomoc i v posledních letech velmi konkrétně.

Nezapomínáme na pomoc, kterou nám poskytl Sovětský svaz v těžkých chvílích nacistické okupace i po ní — nezapomněli jsme to ani po tragickém srpnovém překvapení. Ale naivní tvrzení a průhledné lži Vltavy nebo Zpráv nepomáhají utužovat ani přátelství, ani internacionální city.

Naši lidé na to poukazují, rozhořčuje je to, musí se vysvětlovat nevysvětlitelné. Což to nechápou ti, kteří se do tohoto hazardu pouštějí? Myslí si skutečně, že jsou neomylní? Neměli by se aspoň trochu zamyslet nad tím, že velká řada významných komunistických stran zaujímá odlišné stanovisko?

Jsme pro normalizaci. Zahrnujeme do ní celou sféru života: politickou, hospodářskou i osobní. Chceme, aby skutečně normálně fungovaly orgány státní moci, strany i společenských organizací. Čím dříve, tím lépe. Jsme pro normalizaci. Jsme dokonce pro plné a normální vztahy k zemím, jejichž vojska vstoupila nezvána do naší republiky. Ale máme-li být spojenci, je třeba spojeneckého jednání, a máme-li být přáteli, je třeba jednat přátelsky. Přátelé se dokáží i omluvit. Kdo si myslí, že se dá přátelství nahradit rozkazem, mýlí se.

Z DEKLARACE VLÁDY SSSR O ZÁKLADECH ROZVOJE A DALŠÍHO UPEVŇOVÁNÍ PŘÁTELSTVÍ A SPOLUPRÁCE MEZI SOVĚTSKÝM SVAZEM A OSTATNÍMI SOCIALISTICKÝMI STÁTY, MOSKVA (TASS) 30. ŘÍJNA 1956.

....

Je známo, že v souladu s Varšavskou smlouvou a dohodami mezi vládami jsou sovětské jednotky v Maďarské a Rumunské lidové republice. V Polské lidové republice jsou vojenské jednotky na základě Postupimské dohody čtyř mocností a Varšavské smlouvy. V ostatních lidově demokratických zemích sovětské vojenské jednotky nejsou.

Pro zajištění vzájemné bezpečnosti socialistických zemí je sovětská vláda ochotna projednat s ostatními socialistickými zeměmi, které se účastní Varšavské smlouvy, otázku sovětských vojsk, která jsou na území uvedených zemí. Sovětská vláda přitom vychází ze všeobecné zásady, že rozmístění vojsk toho či onoho účastnického státu Varšavské smlouvy se děje na základě dohody mezi všemi jejími účastníky a jedině za souhlasu toho státu, na jehož území podle jeho žádosti tato vojska jsou nebo mají být rozmístěna.

....

Na žádost maďarské lidové vlády dala sovětská vláda souhlas ke vstupu sovětských vojenských jednotek do Budapešti, aby pomohly maďarské lidové armádě a maďarským orgánům moci nastolit pořádek ve městě.

Sovětská vláda, majíc na zřeteli, že další setrvávání sovětských vojenských jednotek v Maďarsku může být podnětem k ještě většímu zostření situace, dala svému vojenskému velení příkaz k odvolání sovětských vojenských jednotek z Budapešti, jakmile to maďarská vláda uzná za nutné.

Zároveň je sovětská vláda ochotna zahájit příslušná jednání s vládou Maďarské lidové republiky a ostatními účastníky Varšavské smlouvy o otázce sovětských vojsk na území Maďarska.

....

☆

PROGRAM KÁDÁROVY VLÁDY Z 4. LISTOPADU 1956 prohlašuje, že po zavedení klidu a pořádku v zemi zahájí MLR s vládou SSSR jednání o dohodě o pobytu a o otázce odchodu jednotek sovětské armády z území MLR.

☆

V PROHLÁŠENÍ REVOLUČNÍ DĚLNICKO-ROLNICKÉ VLÁDY MLR z 5. LEDNA 1957

se praví, že »obě strany si přejí řešit všechny dnešní i budoucí otázky maďarsko-sovětských vztahů, tedy i otázky související s pobytem sovětských vojsk v Maďarsku, přátelským jednáním mezi maďarskou a sovětskou vládou ...«

☆

V DEKLARACI VLÁD SSSR A MLR PUBLIKOVANÉ NA ZÁVĚR ROZHOVORŮ V MOSKVĚ VE DNECH 20. AŽ 28. BŘEZNA 1957

se uvádí:

»Obě vlády vycházejí z toho, že dočasný pobyt sovětských vojsk v Maďarsku v souladu s Varšavskou smlouvou si vynucuje nynější mezinárodní situace...

Bylo dosaženo dohody, že obě strany budou v nejbližší době jednat o otázkách pobytu sovětských vojenských jednotek na území Maďarska, o stanovení jejich početního stavu, složení a dislokace, a uzavřou dohodu určující právní statut sovětských vojsk dočasně umístěných na území Maďarské lidové republiky.«

ZE SPOLEČNÉHO PROHLÁŠENÍ O JEDNÁNÍ MEZI DELEGACÍ ÚV KSSS A VLÁDY SOVĚTSKÉHO SVAZU A DELEGACÍ ÚV PSDS A VLÁDY POLSKÉ LIDOVÉ REPUBLIKY V MOSKVĚ 18. LISTOPADU 1956.

IV.

Obě strany projednaly otázky týkající se dočasné přítomnosti sovětských vojsk na polském území.

Bylo konstatováno, že se doposud nepodařilo dosáhnout dohody, která by evropským státům dávala dostatečnou záruku proti obnově německého militarismu. Skutečnost, že revanšistické síly neustále popírají platnost nynějších hranic evropských států — především stanovených a platných západních hranic Polska — je rovněž vážnou příčinou, která znesnadňuje normalizaci vztahů v Evropě.

Obě strany došly k závěru, že pro tento stav věcí a pro nynější mezinárodní situaci je dosud účelná dočasná přítomnost jednotek sovětských vojsk na polském území, a to i v souvislosti s tím, že je nutná přítomnost sovětských vojsk v Německu na základě mezinárodních dohod a smluv.

Bylo dosaženo dohody, že obě strany se budou v souladu s vývojem mezinárodní situace radit o otázkách týkajících se přítomnosti sovětských jednotek na polském území, jejich početního stavu a složení.

Obě strany uznávají tyto zásady určující statut těchto jednotek na polském území:

— dočasná přítomnost sovětských vojsk v Polsku se nikterak nesmí dotýkat svrchovanosti polské vlády a nesmí vést k jejich vměšování do vnitřních záležitostí Polské lidové republiky;
— rozmístění a početní stav sovětských vojsk budou určovány zvláštními dohodami obou stran;
— k přesunům jednotek sovětských vojsk a k jejich rozmístění bude zapotřebí souhlasu vlády Polské lidové republiky nebo jiných kompetentních polských správních orgánů;
— sovětské vojenské jednotky rozmístěné na území Polské lidové republiky a jejich příslušníci společně s rodinami musí respektovat a zachovávat polské zákony; vymezení polské a sovětské jurisdikce pro příslušníky sovětských vojenských jednotek v Polsku bude stanoveno zvláštní dohodou;
— doba, pochodová osa a způsob tranzitního přechodu sovětských vojsk přes území Polské lidové republiky budou stanoveny přesnými dohodami obou stran.

Příslušná dohoda určující právní statut sovětských vojsk v období jejich dočasného rozmístění na polském území, bude uzavřena v nejbližší době.

☆ ☆ ☆

17. PROSINCE 1956 BYLA VE VARŠAVĚ PODEPSÁNA SMLOUVA O PRÁVNÍM STATUTU SOVĚTSKÝCH VOJSK DOČASNĚ ROZMÍSTĚNÝCH V POLSKU. KROMĚ VÝČTU ÚČASTNÍKŮ POLSKO-SOVĚTSKÉHO MEZIVLÁDNÍHO JEDNÁNÍ SE V KOMUNIKÉ UVÁDÍ:

»Výsledkem těchto jednání, která probíhala v přátelské atmosféře a v duchu plného vzájemného porozumění, byla 17. prosince 1956 podepsána Dohoda mezi vládou Polské lidové republiky a vládou Sovětských socialistických republik o právním statutu sovětských vojsk dočasně rozmístěných v Polsku.

...

Současně bylo dohodnuto, že podrobné dohody vzpomínané v některých článcích Dohody budou podepsány do tří měsíců od chvíle, kdy vstoupí v platnost podepsaná Dohoda.«

Texty podrobných dohod nejsou známy, nebyly zřejmě uveřejněny.

POLITIKA, č. 7/68, 10. října 1968, str. 29. - 31.

KULTURNÍ POLITIKA

předlednová, polednová nebo posrpnová?

12/314/XI

LUDVÍK PACOVSKÝ

Učili jsme se, že kulturní politika je politikou strany v oblasti kultury. Měli jsme s ní mnohé zkušenosti. Dobré i nedobré. Za dvacet let (od února 1948 do konce roku 1967) se dvakrát u nás otřásla od základů: po dvacátém sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu a po dvanáctém sjezdu strany naší. Nicméně celých těch dvacet let se vyznačovalo společnými rysy kladnými i zápornými. K těm kladným patřilo zejména:

- vytvoření materiálních a organizačních podmínek pro to, aby se kultura dostávala k širokým vrstvám občanů,
- boj proti škváru,
- pozornost kulturnímu dědictví,
- relativně silné zábrany komercializace, jež, zvláště po dvanáctém sjezdu, umožnily vznik děl svým způsobem jedinečných ve světě.

Naproti tomu mezi záporné rysy počítáme především:

- zužování kulturní politiky na oblast stranického řízení,
- dogmatická východiska i pokyny,
- direktivnost řízení a zvláště
- cenzurně represivní formy práce.

Každý z těchto bodů by ovšem vyžadoval pojednání. Zůžení do letmých poznámek proto s sebou nutně nese zploštění. Nelze popřít, že po roce 1948 bylo vybudováno velmi mnoho kulturních zařízení, že finanční prostředky proudily do kultury i do osvěty, že se pořádaly zájezdy družstevníků do divadel. Poprvé se mnozí zemědělci dostali na výstavy. To jsou klady nesporné. Bohužel náplň kulturního vyžití, výchova ke skutečnému vztahu k uměleckému dílu pokulhávaly; štědrý rámec se nejednou naplňoval jenom polacinou. Boj proti škváru, především ve vydavatelské činnosti, ochotnickém divadlu, filmu byl masový a předůsledný. Škoda ovšem, že nejednou kýč vystřídalo pseudoumění. Jisté je, že jsme znovuobjevovali Jiráska, Němcovou, Smetanu. Bohužel často s klapkami na očích opačně nasazenými, než byly dříve, a s neúctou (alespoň v prvních letech padesátých) k jiným složkám kulturního dědictví, reprezentovaného Čapkem i dalšími. Po dvanáctém sjezdu vznikla, především ve filmu, situace prazvláštní. Poměrně dosti rozlehlá tvůrčí svoboda a přitom relativně malý vliv komerce na umělcovy záměry spolu s dalšími činiteli vedly československou kulturu, jmenovitě pak kinematografii, od úspěchu k úspěchu. Musíme spravedlivě přiznat, že československá nová vlna ve filmu, Kadár s Klosem i další, zatím natočili svá špičková díla před lednem letošního roku. Jenže — a tady začínají potíže předlednové kulturní politiky — dělo se tak zpravidla po velkých a vyčerpávajících bojích, proti vůli šéfů strany, po některých zbytečných okleštěních a časových ztrátách.

Kulturní politiku monopolizovala KSČ. Stát byl spíše jen vykonavatelem, dával peníze, stavěl kulturní domy a posílal soubory do zahraničí. Do dvanáctého sjezdu KSČ, ale nejednou i po něm, jsme mnohdy zaslechli pokyny, usnesení a podněty, jež dogmaticky umění spoutávaly. Dlouho jsme se dusili za okny přibouchnutými před Západem — a mám na mysli jeho demokratickou kulturu. Umělecké dílo se degradovalo na pouhý nástroj agitace a účelového vychovávání. Moderní umění, jakkoliv zpravidla bytostně spjaté s levicí, naráželo na nepochopení a podezírání z kosmopolitismu. Do toho navíc pseudorealistický plakátový kýč, pokrytecké tažení proti erotice, nedialekticky vykládaná lidovost a srozumitelnost. Přirozeně že tento strohý výčet je nepřesný. Lety se tyto chyby omezovaly, mnohdy působily jenom některé z nich a občas byly na druhé straně vyvažovány činy moudrými. Hodně se přikazovalo, někdy se díla málem měla »inspirovat« bezprostředními stranickými úkoly. Jedinec — a jeho vkus nebo nevkus — býval kritériem přípustnosti toho kterého artefaktu. Smutné historky kolem bývalého presidenta a filmů. O slavnosti a hostech, Sedmikrásky, Noc nevěsty trapně vypovídají o moci zcela neúměrné předpokladům...

Nicméně za největší nešvar bývalé kulturní politiky, v němž se soustřeďují všechny chyby ostatní, pokládám její represivní charakter. Ano, umění bylo přísně cenzurováno. Cenzura je sama o sobě nedemokratická, ale každý chápe, že jejím posláním je — zakazovat. Jestliže však strana, jejíž rejstřík v kultuře by přece jenom mohl být bohatší, také v podstatě pouze zakazuje, je to napovážením. Přečteme-li stranické dokumenty, příkazy, usnesení ke kultuře za poslední léta, zjistíme, že zakazovaly filmy, odsuzovaly sjezdy, ostře vytýkaly kulturním časopisům, stahovaly divadelní hru z jeviště, vylučovaly spisovatele z KSČ a orgánů apod. Pouze usnesení obecná, jakým byla rezoluce XIII. sjezdu, skýtala i odstavce pozitivní. Navíc se obvykle za krátký čas ukázalo, že šlo o omyl. Ztratila se energie, KSČ pozbyla další kousek důvěry...

Je proto zcela přirozené, že umělecká fronta šla k lednu a po lednu jednoznačně. Což vůbec neznamená, že byla rozhodujícím prvkem předlednových příprav a polednové realizace. Stručně lze říci, že těch opojných necelých osm měsíců letoška se dokonale poučilo z chyb i předností předcházejících dvaceti let kulturní politiky. Ano, nedostalo se nám času, abychom se v tomto ohledu naplno rozdýchali, a proto jsme občas improvizovali. Přesto však akční program ÚV KSČ i konkrétní činy stranických a státních osobností byly zřejmě pokrokové a vytvářely podmínky pro kulturu humanistickou, demokratickou, socialistickou. Uspěchaný čas, plný rezolucí, jaký prožíváme, nás občas nutí k heslům. Od ledna do srpna šla kultura především pod těmito hesly: Konec jakékoliv cenzury. Strana nemonopolizuje svá práva k umění. Chápe, že má v současné době vážnější starosti, že je možné řízení kultury ponechat především kulturním pracovníkům a stranické otázky kultury komunistům v kultuře. Učí se rozumět dávné pravdě, že umělecké dílo nemá sloužit okamžiku, úkolu hodiny a dne, že obvykle rázem nikoho ani nezmění, ani nezkazí ani nepolepší. Váží si názorů umělců na otázky politické. Radí se s nimi. Mizí povýšenost. A umění i umělci vděčně vracejí plnými hrstmi: stávají se zase v podstatě plně loajálními. Drobné rozpůrky nehrají roli — v hlavním jsme zajedno, protože chceme totéž: socialismus, jaký si představovali Marx, Lenin a — skoro všichni Čechoslováci...

Dvacátý prvý srpen znamená další přeryv. Optimismus je krásná věc, jenže se nemůžeme utěšovat tím, že »akční program bude dodržen, polednová politika zachována«. Chce se po nás — a jistě právem — politický realismus. Budiž. Akční program doznal — a nikoliv naší vinou — vážné trhliny. Například se objevila

13/314/XI

cenzura. Sice asi nyní zcela nezbytná, zároveň však i nadále nedemokratická, a tím i nesocialistická. I když, jak praví příslušný dokument, se nemá v žádném případě týkat umění, ale »pouze« tisku, rozhlasu, televize, víme příliš dobře, jak mlhavé jsou hranice mezi uměleckým dílem, publicistikou a žurnalistikou. Chápeme také, že na čas budou některá témata i pro díla ryze umělecká tabu. Porouchaly se — a vůbec ne naším přičiněním — vztahy k současným uměleckým dílům některých socialistických zemí. Takže polednový vývoj i v této oblasti je zatím stlačen mezi jisté mantinely. Přesto však zkusme si říci, co alespoň by se zachovat mělo, aby posléze, i socialistické umění mělo tu plně lidskou tvář. Především neexistuje ani malinká alternativa k zásadnímu odsouzení polednového vývoje: mohl mít své chyby — ale nebylo v něm kontrarevoluce, a nikdy jsme nebyli tak blízko socialismu jako v těhle době. To se týká umění i života vůbec. Jakákoliv cenzura je i nadále nepřípustná. Umělci se radí se svou vládou (státní i stranickou), a ta zase, pokud jde o umění i vůbec, s nimi. Kulturní politika je především vytváření podmínek pro svobodnou demokratickou socialistickou tvorbu. Podmínek materiálních, ekonomických, organizačních. A aby se dobré umění dostávalo k co nejvíce lidem a ti k němu: nejenom formálně, ale srdcem i rozumem. Nevím, zdali nejsem maximalista. Kdo mě naučil těmhle »smělým« požadavkům? Ale jistý akční program ...

POLITIKA, č. 7/68, 10. října 1968, str. 29. - 31.

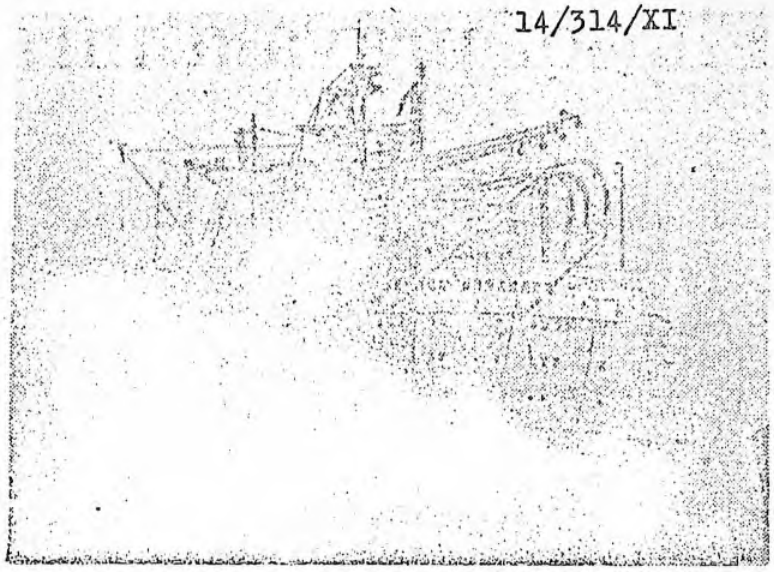
ROZPRAVY, č.8/1968, červenec 1968, str. 3. - 92.

CESTA KE SLOUČENÍ SOCIÁLNÍ DEMOKRACIE S KOMUNISTICKOU STRANOU V ROCE 1948.

Rozpravy, časopis ČSAV, otiskuje studii Jaroslava Nedvěda "Cesta ke sloučení sociální demokracie s komunistickou stranou v roce 1948."

POLITIKA, č. 7/68, 10. října 1968, str. 34. a 35.

14/314/XI

LOĎ SOVĚTSKÉ OBCHODNÍ FLOTILY IVAN GONČAROV PŘI PŘEKLÁDÁNÍ OBILÍ V HAMBURSKÉM PŘÍSTAVU
SNÍMEK OTAKARA HŮRKY

JAK obchoduje SSSR s kapitalistickými státy

MIROSLAV SÍGL

Při sledování vzájemné hospodářské spolupráce mezi socialistickými zeměmi bychom neměli věnovat o nic menší pozornost stykům, které tyto země rozvíjejí s kapitalistickými státy. Překážkou je tu zčásti skutečnost, že naši socialističtí partneři publikují o svých obchodech a hospodářských stycích se Západem informace jen sporadicky. Přitom však v posledních šesti letech dochází k výraznému prohlubování obchodu zejména mezi evropskými kapitalistickými a socialistickými zeměmi; expanze je oboustranná.

Ze statistiky o zahraničním obchodu SSSR je například zřejmý dynamický vývoj nejen jeho celkového obratu, ale i obratu, jakého náš největší obchodní partner dosahuje ve styku s kapitalistickými státy. Loni činil celkový obrat zahraničního obchodu SSSR 18,4 miliardy rublů (v roce 1966 pouze 15 miliard) a z toho hodnota obratu s kapitalistickými státy 5,3 miliardy rublů (v roce 1966 — 5 miliard). V letošním roce lze pozorovat výrazné úsilí jak SSSR, tak i kapitalistických států o zvyšování vzájemné výměny zboží a dalších kontraktů, které se týkají jak investičního kapitálu, tak i licencí a tzv. know-how. U nás zatím k nejznámějším patří projekty firem Fiat, Renault a ICI; v současné době pak projednávání plánu plynovodu, jímž by se přiváděl sovětský zemní plyn ze Sibiře do západní Evropy.

■ Kapitalistické země spatřují v Sovětském svazu obchodníka, který nepřestává nakupovat značné množství strojů a zařízení a jehož poptávka nepodléhá zatím větším výkyvům v důsledku změn vývoje konjunktury. Závažným činitelem působícím na aktivizaci vývozu do SSSR je přesvědčení o rozsáhlých potenciálních možnostech odbytu průmyslového spotřebního zboží na sovětském trhu. Svědčí o tom i statistika: Sověti dovážejí nejvíce stroje a zařízení (z celkového dovozu 34 %) a hned za nimi průmyslové spotřební zboží (20 %), pak následují potraviny a suroviny k jejich výrobě (16 %); zbytek činí kovy, chemické produkty, textilní suroviny a polotovary, ale také dřevo a výrobky z celulózy a papíru. Naproti tomu Sovětský svaz vyváží nejvíce rovněž stroje a zařízení (21 %), rudy a koncentráty (19 %), palivo a elektrickou energii (16 %).

Co se ovšem zatím v žádných statistikách nenajde, je nákup a prodej licencí, který se stává nejdynamičtějším činitelem na mezinárodním trhu. Sovětský podnik pro vývoz a dovoz patentních licencí Licensintorg již v roce 1965 rozeslal velkým firmám nejen v Evropě, ale i patentním exportérům a organizacím do USA seznam nabízených licencí, který nyní každé tři měsíce doplňuje. Kromě toho vydává mnohojazyčné brožury s popisem jednotlivých výrobních postupů a v časopise Soviet export rovněž uvádí nejnovější patenty, jejichž licence lze koupit. Tak například nabízí prodej licencí na výrobu odstředivých řezaček na řepu, vrtných turbín, zařízení na kontinuální lití ocelí, vyklápěcích člunů, fotoelektrických baterií, brusek na vnitřní broušení; z technologických postupů pak výrobu silikátových malířských barev, fenol-formaldehydové pryskyřice, drátu s práškovým jádrem, odsolňovače mořské vody, hydraulického generátoru, turbínové vzduchové chladničky a ultrazvukového probíjejícího stroje. Ze sovětských licencí je dosud největší zájem o samotvrditelnou hmotu pro slévárny, o metodu nepřetržitého lití ocelí, dále o stroj na svařování kolejnic a způsob spřádání textilních vláken.

■ Sovětský zahraniční obchod v Evropě je zaměřen hlavně na Velkou Británii, Itálii, Francii, ale také na Švédsko, Německou spolkovou republiku, Rakousko, Švýcarsko a Belgii. Zvlášť podstatné je zvýšení *britského exportu do SSSR;* zatímco v prvním pololetí 1967 činil 28 miliónů Lstg, stoupl v prvním pololetí letošního roku na 55 miliónů. Od britských firem nakupuje sovětský průmysl textilní stroje, tepelná a chladicí zařízení, značné množství textilu, oděvů a obuvi. Ze zpráv britského listu Financial Times je zjevný soustavný nákup nejmodernějšího zařízení pro novou sovětskou automobilku v Togliatti — od počátku roku se takřka každý týden objevují sovětské objednávky automatů, dopravníků, kovacích strojů, svářeček a speciálních zařízení. Dokonce velký kontrakt na dodávku speciálního zařízení pro tuto automobilku byl

letos v červenci podepsán s celou skupinou západoevropských poboček amerického koncernu Eaton Yale and Town. Pozoruhodná je i zpráva o tom, že do Velké Británie přijelo v uplynulých dnech 30 sovětských inženýrů, kteří v chemickém koncernu ICI budou studovat otázky řízení závodu na polyesterová vlákna. Podobným školením má projít více než 100 sovětských odborníků, kteří mají potom převzít výrobu v závodě budovaném britským konsorciem v Mogilevu. Dalšímu rozvoji britsko-sovětských obchodů má pomáhat smíšená britsko-sovětská obchodní společnost Anglo-Russian Plant Hire, zabývající se především prodejem sovětských nákladních automobilů, jejichž dodávky mají rok od roku stoupat. Jeden z největších kontraktů vůbec uzavřel sovětský podnik Mašinoimport s britskou firmou Eshmore Benson Pease & Co., která má do konce roku 1969 dodat do SSSR závod na peletizaci železné rudy s roční kapacitou 4 miliony tun. (Jak známo — SSSR má i pro naše hutní kombináty dodávat železnou rudu v podobě zušlechtěných pelet podle dohody, která byla v Moskvě uzavřena 10. září t. r.) Tento sovětsko-britský kontrakt představuje hodnotu 11,5 milionu dolarů, a co je zvlášť zajímavé — Sovětí získali na úhradu této objednávky desetiletý úvěr zúročený 5,5 %.

Po několikaleté přestávce se zúčastnily sovětské podniky opět letošního mezinárodního veletrhu v Miláně. Je to důsledek oživení *kontaktů SSSR—Itálie*, charakterizovaných nejen zvýšením obchodního obratu, ale i plánovanými výstavami průmyslového zboží v obou zemích, oboustrannými návštěvami obchodních a technických delegací, jakož i dohodami o vědeckotechnické spolupráci, které začínají italské koncerny uzavírat se Státním výborem pro vědu a techniku v SSSR. Tak například italská firma Pirelli uzavřela kontrakt v hodnotě přes 50 milionů dolarů na dodávku technické dokumentace a strojního zařízení pro závod na výrobu pryžových součástí pro automobily. Další italská firma Ballestra S. A. postaví v SSSR tři závody na prací prostředky v hodnotě 2 mil. dolarů. Prostřednictvím koncernu Fiat nakupuje SSSR například i různé speciální zařízení z Německé spolkové republiky, jako od firmy Körting Radio Werke nebo Paul Klefel Freilassing.

Ve statistice *zahraničního obchodu NSR* se socialistickými zeměmi (vyjma NDR) figuruje SSSR na 1. místě. Jestliže loni za 1. pololetí činil celkový obrat 926 milionů DM, letos za stejné období se zvýšil o 14 % a dosáhl 1056 milionů DM. (Jen pro srovnání, druhým největším partnerem ze socialistických zemí je v NSR Rumunsko, na třetím místě je ČSSR.) Pozoruhodná jsou zejména objednávky, které se týkají nákupu licencí a jež uzavírá sovětský podnik Licensintorg například s firmami koncernu Rheinische Stahlwerke v Essenu; jde o výrobní postupy přesných výrobků pro potřeby průmyslu valivých ložisek, automobilového průmyslu a všeobecného strojírenství. Velké dodávky přesných automatů do SSSR odesílá západoněmecká pobočka americké společnosti Ingersoll Milling Machine z Rockfordu ve státě Illinois. Přitom západoněmecký list Industriekurier se zmiňuje o tom, že tato firma očekává ještě větší objednávky ze SSSR. Podobná spolupráce existuje i mezi západoněmeckými strojírnami J. G. Kayser v Norimberku, které jsou příbuznou společností amerických strojíren National Machinery Co.

Kromě NSR je Sovětský svaz, ze socialistických zemí hlavním obchodním partnerem také Japonska. *Japonský obrat zahraničního obchodu se SSSR* představuje zhruba 46 % celkové výměny zboží se socialistickými zeměmi. Jestliže například obchod Japonska s Čínskou lidovou republikou postupně klesá, lze z japonských údajů zaznamenat naproti tomu postupný vzestup obchodu právě se SSSR. Z nejnovějších obchodů stojí za zmínku výstavba továrny na kompresorové chladničky z Japonska v hodnotě 9,5 milionu dolarů a v současné době dodávka 350 000 malých kompresorů. V jednání je smlouva o založení smíšené společnosti pro výrobu gramofonů a hudebních nástrojů; do společného podniku se hlásí šest předních japonských firem (Hitachi, Tokyo Shibaura Electric, Matsushita Electrical Industrial, Victor, Nippon Columbia a Trio Corporation). Sovětí nakupují dále v Japonsku stroje pro dřevařský průmysl, úpravárenské stroje pro textilní závody, dále zařízení na výrobu papírových obalů, velké množství laboratorních přístrojů od japonské společnosti Ataka a rovněž licence na výrobu různých aparatur. Pro další rozvoj obchodu SSSR s Japonskem bude mít nepochybně velký význam realizace moderního dálnopisného a telefonního spojení mezi SSSR a Dálným východem. Touto realizací byla pověřena dánská společnost Great Northern Telegraph. Koaxiální kabel mezi Japonskem a SSSR má být dán do provozu v květnu 1969. Sovětský svaz přitom předpokládá, že dálnopisné a telefonní spojení mezi Evropou a Dálným východem povede přes jeho území. V tom smyslu zní i dohoda s dánskou společností na 25 let.

Z obchodů SSSR s ostatními kapitalistickými státy vzbudila pozornost ve světových obchodních kruzích dohoda o kooperaci ve výrobě hodin a hodinek s podniky švýcarského hodinářského průmyslu. Podle této dohody má jít o spolupráci v oblasti právně technické, vědeckotechnické, a to i v příbuzných odvětvích, jako je elektronika a kosmická technika. Švýcarským partnerům se tím otevírá široký sovětský trh a sovětskému průmyslu přístup k dalším technickým poznatkům. Dohoda platí předběžně do roku 1971. S podobnými snahami postupuje SSSR při spolupráci se Švédskem, Belgií nebo Francií.

Sovětský svaz využívá pro rozvoj svého národního hospodářství plně výhod mezinárodní dělby práce — rozvíjí především zahraniční obchod, efektivně využívá i spolupráce v oblasti vědy a techniky, aktivně působí na úseku licencí a výrobní kooperace. Pro všechny tyto formy hospodářských styků se snaží vytvářet postupně náležitou atmosféru: organizuje výstavy, účastní se veletrhů, přistoupil k mezinárodní úmluvě o patentech a začíná věnovat soustavnější pozornost komerčnímu zpracovávání kapitalistických trhů. Žádný průmyslově vyspělý stát a tím méně velmoc nemůže ztratit ze zřetele skutečnost, že ve světě se vyvíjejí rychlým tempem další a další nové druhy materiálů, strojů a zařízení a že je neúčelné a nad síly nejen jednotlivých zemí, ale i nad síly takové velmoci, jakou je SSSR, vyvíjet a vyrábět všechno sám. Obdobně je tomu u spotřebního zboží, které oživuje vnitřní trh, zpestřuje paletu prodeje a zároveň vytváří určitý tlak a poskytuje užitečné impulsy vlastní výrobě. A pokud jde o kooperaci — jak ukazují příklady zahraničního obchodu SSSR — je tato forma spolupráce mezi výrobními podniky různých zemí přijatelná a potřebná i mezi zeměmi socialistickými a kapitalistickými. Nelze pochopitelně přehlížet vlastnickou stránku tohoto procesu, ale jsou z něho patrné výrazné rysy probíhající internacionalizace výrobních sil. Je samozřejmé, že k takovýmto formám spolupráce se přistupuje nejen z hlediska přísného respektování ekonomické kalkulace, platebních možností, ale i z hlediska politických zájmů. I v tomto směru jsou tedy obchody SSSR s kapitalistickými státy sdostatek poučné.

POLITIKA, č.7/68, 10. října 1968, str. 34. a 35.

UŽ TO MÁME ZA SEBOU

PO 21. SRPNU BERTE NÁSLEDUJÍCÍ ŘÁDKY S — POCHOPITELNOU — REZERVOU.

Tak prý jsme po těch dovolených či prázdninách nějak utahaní, uondaní, utrmácení. Vyplývá to z kupky vašich dopisů, které leží na redakčním stole. Prý ty naše železnice stále stojí za pendrek, prý to naše pohostinství je na draka, prý se zase na černomořském pobřeží šlapaly dlouhé kilometry při marné honbě za českými či slovenskými novinami (a my v redakci cestovatelského a turistického časopisu jsme prý superčuňtové, když nedokážeme zařídit, aby se náš plátek prodával na Zlatých pískách, v Soči, na Rujaně a všude jinde, třeba také v Doksech, kde prý čtenář-nadšenec Z. Prusík z Ostravy absolvoval kvůli Šťastnou cestu zápočtovou cestu, ale časopis beztak nesehnal), prý se zase nekonečně dlouho muselo čekat na pasy, víza výjezdní, průjezdní a vstupní, prý má zase málo čerpacích stanic celodenní provoz, prý jediné co letos v létě bylo přívětivé, byly pozoruhodné výkony Alexandra Dubčeka a jeho týmu.

Maličký redakční tým tohoto časopisu má dovolené teprve před sebou, protože v měsících prázdnin a dovolených putoval pěšky, na lodích, auty, vlaky, letadly po vlastech našich i nenašich, aby zjistil, jak jeho vzácné čtenářstvo prožívá dovolenou a prázdniny. Dopracoval se k jednoznačnému zjištění, že v prominentních rekreačních střediscích Československa bylo více cizinců než našinců, že v Bulharsku, v Polsku a v NDR dominovali pro změnu Češi a Slováci nad domácími. Potvrdil si (po kolikáté už?), že je stále oprávněný jeho návrh pro ministra dopravy, aby si ČSD vytvořily vlastní síť expresních čistíren oděvů, popřípadě aby se k železničním jízdenkám vydávaly modráky, skafandry nebo jiné ochranné obleky. Redakční tým musí ovšem také konstatovat, že objevil v ČSSR železniční vagóny, v nichž je možné sedět a neumazat se. Nejvíce takových ‚nesamozřejmých' vagónů jsme objevili v severních Čechách. V této oblasti jsme zjistili, že je možné dobře zásobovat prodejny potravin i v nevelkých pohraničních obcích. A do třetice dobrého ze severu: řada příslušníků pohraničních oddělení Veřejné bezpečnosti se vyznačuje kromobyčejnou ochotou, korektností, a to k cestovatelům domácím i zahraničním.

Třemi kladnými příklady rozhodně nechceme znevažovat mírné i zuřivé kritiky které se v takovém množství objevují ve vašich dopisech. Pokud šlo o kritiky naprosto konkrétní, které se týkají nedostatků v Československu, obrátili jsme se na příslušné činitele, aby záležitosti prověřili a zjednali nápravu. Pokud jste se třeba zlobili na celníky z NDR, že vám na hranicích zabavovali československý noviny a časopisy, pak se vy nezlobte na nás, že s tím nic nemůžeme udělat. Po 21. 8. nemůžeme (zatím) nic dělat s komplikovanějšími záležitostmi.

To můžeme přeskočit k jiné věci. Dovolená nedovolená, prázdniny neprázdniny, naši cestovatelé a turisté by si letos zasloužili výbornou – za schopnost diskutovat. Byli jsme u nás i v zahraničí přímými účastníky desítek neorganizovaných diskusí na téma Co se dělo v Československu. Teď už víme docela nefrázovitě a konkrétně, co je to národní hrdost! My, českoslovenští rýpalové, remcalové, věční kritici a nespokojenci jsme dovedli hájit naši letošní pravdu!

K této pravdě patří i to, že vedoucí pracovníci našeho cestovního ruchu zcela odtajnili všechny informace z oblasti svého působení, že se dovídáme fakta, ke kterým se před devíti měsíci dodávalo: „Ale to nepiš, to je jen pro tvou informaci. Třeba se to neschválí na politických místech a byl by z toho průšvih." Můžeme tedy nyní oznámit, že v příštím roce plná polovina z toho, co se v cestovním ruchu vydělá, se použije pro naše cestování do zahraničí. Podle slov Jindřicha Uhra, předsedy Vládního výboru pro cestovní ruch, to není zcela uspokojivé, ale proti dosavadním dvaceti procentům je to rozhodně pokrok. Pokrokem bude i to, že se dále zjednoduší vízové záležitosti, že se snad víza budou vydávat na všech našich pohraničních přechodech. Aby bylo pravdě učiněno zadost, je dobré konstatovat, že už nyní trumfujeme většinu západoevropských zemí. Kdo musel absolvovat fronty na západoněmecké vstupní vízum v pražské Štěpánské ulici, dá nám za pravdu. Naše dlouhodobé libánky s Jugoslávií budou v příštím roce pokračovat intenzívněji. Letos jsme na ně měli 43 miliónů devizových korun, v příštím roce to bude 80 miliónů těchto mnohým nepochopitelných korun.

Stále zůstávají některé zádrhele. V Západočeském kraji se začalo s jednotným značením cest. Správná věc! Ale kdy se bude pokračovat v dalších krajích republiky? Kdy si všechny odbory turistiky v celé republice uvědomí, že je také jejich věcí, v jakém stavu jsou směrovky? Kdy budou mapy, turistické publikace všeho druhu k dostání tam, kde je jich nejvíce zapotřebí? Na příklad v NDR můžete koupit plánky, mapky a průvodce téměř v každé putyčce. Stížnosti na to, že naše noviny a časopisy nejsou k dostání ve velkých zahraničních střediscích oddechu a rekreace jsou obnošená vesta. Dosud monopolní Institutce Artia nebyla schopná se zahraničními partnery něco kloudného vyjednat. Tím vysvětlujeme čtenáři Karlu Libalovi z Olomouce (viz výše: vy v redakci jste superčuňtové...), proč si nemohl přečíst Šťastnou cestu na Zlatých pískách. Ono je u nás vůbec velké zmatení v tom, kdo a za co zodpovídá. Ale to je téma na někdy jindy.

Většinou máme prázdniny a dovolené za sebou. Snad už jsme se z nich zrekreovali. Ale hned se začneme uondávat, utahávat a utrmácovat na víkendech. Tohle lidské plémě je prostě k neutahání!

MOJMÍR CHALUPA

PRÁVNÍK, č. 9/68, září 1968, str. 769. - 779.

VLADIMÍR MIKULE

SPRÁVNÍ SOUDNICTVÍ — ANO ČI NE?

17/314/XI

(Pojem, vývoj a funkce správního soudnictví)

/ Výňatky /

/ Vývoj počtu stížností u národních výborů charakterizuje tento přehled:

	1963	1964	1965	1966	1967
Celkový počet	56.948	50.718	45.608	55.747	48.541
Z toho oprávněných	40,2%	40,8%	39,8%	41,6%	42,9%

K těmto cifrám se však nutno stavět s rezervou, a to jednak proto, že všechna podání, která jsou svým obsahem stížnostmi, nejsou jako stížnosti evidovány, jednak proto, že „oprávněnost" stížností posuzují samy správní orgány (v této souvislosti je např. zajímavé, že v r. 1966 bylo u národních výborů hodnoceno jako „oprávněné" pouze 41,6 % stížností, kdežto u orgánů lidové kontroly, jež nebyly tak bezprostředně spjaty s výkonem správy, 59,8 % stížností; celostátní průměr byl 52 %).

Z celkového počtu 176.942 stížností v roce 1966 se většina úzce dotýkala výkonu státní správy, především práce národních výborů.

Zajímavý je ostatně i vztah mezi oprávněností stížností a zajištěním nápravy. Např. podle poznatků Kanceláře presidenta republiky se v r. 1966 vyhovělo oprávněným požadavkům občanů jen ve 27,88 %, ačkoliv oprávněných stížností bylo celkově 56,25 %.[33]

Tato situace se odpovídajícím způsobem projevuje i ve veřejném mínění. Na podzim roku 1967 můžeme číst např. tyto názory čtenářů Rudého práva: „Na otázku, zda platí zákony pro každého, tedy i pro národní výbor, musím odpovědět záporně. Je to zjištění sice otřesné, ale denní praxe sama ukazuje, že je pravdivé. A tato praxe rozhoduje." — „Nejhorší na věci je, že o porušování zákonů ze strany národních výborů všichni víme. Mohli bychom každý jmenovat řadu podobných případů, ale mlčíme, stáváme se apatickými, a ani nevěříme, že by se to dalo řešit jiným způsobem." — „Není správné, že není nikdo, kdo by národnímu výboru poručil. Jaképak přesvědčování, že by měly zákony dodržovat i státní orgány. Ony právě více než každý jiný."[34]

Předpokládám, že tyto údaje a citáty jsou dostatečným podkladem pro závěr, že nejenom je stav ve správě „nepříznivý", ale že celá tato situace vede i k pocitu bezmocnosti u občanů (mnozí prokurátoři by dosvědčili, že často i u nich samých[35]), k rezignaci a apatii.

Shora uvedené obecné námitky proti správnímu soudnictví nelze tedy podle mého názoru považovat za přesvědčivé, protože jednak nejsou podloženy věcnými argumenty, jednak neodpovídají skutečné situaci ve společnosti.

[34] Zdena Štěpánková, Platí zákon pro každého?, Rudé právo z 23. 9. 1967.

[35] Např. Zdeněk Mlynář uvádí, že byl z generální prokuratury vyštván, protože podával protesty pro porušení zákona i tam, kde to naráželo na „politické zájmy" (Rudé právo 17. 4. 1968). Také další dva prokurátoři GP vyslovují svou zkušenost, že „protestuje-li prokurátor, tedy kvalifikovaný právník, proti nezákonnému rozhodnutí, často slyší: Co si to zase vymyslel? A někdy nechybí ani vztažený prst: pozor na něho! Není to odpůrce socialistického pořádku, když se ujímá jednotlivce proti kolektivu, proti instituci?" Prokurátoři také často hájí zákonný zájem občana proti voleným funkcionářům. „A je to někdy zatraceně tvrdá práce. Případy, kdy bylo prokurátorovi okresními orgány taktně naznačeno — buď rozhodneš jak potřebujeme, nebo to udělá jiný prokurátor — nebyly příliš časté, ale přece jenom byly." (Lidová demokracie z 11. 3. 1968.)